

Asia: VN/6450/2019

Esitys alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

I Keskeiset ehdotukset

- **Kommentteja ja näkemyksiä lakiuudistuksen keskeisistä ehdotuksista**

Keskeiset ehdotukset ovat kannatettavia ja vievät asioita selkeämpään suuntaan. Joissakin yksityiskohdissa on tosin tarkentamisen tarvetta väärinymmärrysten ehkäisemiseksi.

Ehdotuksissa löytyy myös linja siihen suuntaan, että alueiden omaa päätäntävaltaa lisätään. Suunta on hyvä. Lisäksi jos jatkossa alueet pääsevät itse määrittelemään omia tavoitteitaan vapaammin, niin niihin silloin sitoudutaan paremmin.

II Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (Toimeenpanolaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 3 §)**

Pykälien 1 ja 3 § soveltamisala on kattava, mutta aluekehitys on pääsääntöisesti kuitenkin muuta kuin rahoitusta, kuten lain tavoitteissakin viitataan. Rajautuuko aluekehitysrahoitus jatkossa vain rakennerahastoihin? Myös kansallisella rahoituksella rahoitettava ympäristöön, liikenteeseen, osaamiseen, kulttuuriin jne. liittyvä alueellinen toiminta on aluekehittämistä.

- **Ovatko alueiden kehittämisen tavoitteet selkeät ja kestävät pitkällä aikavälillä? (2 §)**

Lisätty kohta ”hillittää ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia ” on jätetty kovin avoimeksi, vaikka se liittyy useaan kestävyyttä korostavaan tavoitteeseen.

Myös pykäläkohtainen perusteluteksti tältä osin on yleisellä tasolla: "Momentin 3 mukaan alueiden kehittämiseksi parannettaisiin elinympäristön laatua ja hillittäisiin ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia. Elinympäristö muodostuu rakennetusta-, kulttuuri- ja luonnonympäristöstä. Elinympäristöön kuuluvat myös sosiaaliset ja toiminnalliset, elämän laatuun ja elinolosuhteisiin vaikuttavat tekijät. Elinympäristöön vaikutetaan muun muassa kaavoituksella ja rakentamisen ohjauksella, joilla myös tulee edistää ilmastonmuutoksen hillintää, luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä luonnonvarojen kestäväää käyttöä." Ilmastonmuutoksen ja sen vaikutusten hillintä liittyvät myös muihin tavoitteisiin, esim. elinkeinorakenne ja saavutettavuus.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

Ei muita huomioita

- **Ovatko viranomaisten vastuut ja roolit selkeästi määritelty?**

Uuden pykälän 7 §:n mukaan maakunnan liitot laativat "maakunnan pitkän aikavälin kehittämisen strategian ja siihen perustuvan maakuntaohjelman." Tämä selkeyttää vaihtelevaa nykykäytäntöä maakuntasuunnitelman ja –ohjelman laatimisen osalta.

Toisaalta on edelleen osittaista päällekkäisyyttä ja epäyhteneväisyyksiä pykälissä: 7 §: "Maakuntien liitot edistävät alueensa kehittämistä laatimalla maakunnan pitkän aikavälin kehittämisen strategian ja siihen perustuvan maakuntaohjelman." 15 §: "Kuntien aluekehittämismääräyksinä maakunnan liitto vastaa maakunnan yleisestä kehittämisestä ja siinä tehtävässä: 1) valmistelee ja toimeenpanee maakunnan pitkän aikavälin strategian" ja 22 §: "Maakunnan liitto laatii maakunnan pitkän aikavälin strategiaan linjauksiin perustuvan maakuntaohjelman, joka tarkentaa maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa lähivuosina.

- **Saako 15 §:stä kokonaiskuvan maakuntien liittojen alueiden kehittämiseen liittyvistä tehtävistä?**

Pykälässä todetaan: "Kuntien aluekehittämismääräyksinä maakunnan liitto vastaa maakunnan yleisestä kehittämisestä ja siinä tehtävässä: 6) koordinoi luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja ilmastonmuutoksen torjuntaa sekä laadukkaan elinympäristön tilaa koskevan suunnittelun yhteistyötä ja vastaa suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa;"

Pykäläkohtaisessa perustelutekstissä todetaan: "Tehtävä vastaa sisällöltään voimassa olevan säännöksen 7 kohtaa. Käytännössä liitot laativat eri tahojen kanssa yhdessä esimerkiksi vapaaehtoisia maakunnan energia-ja ilmastostrategioita tai -selvityksiä, joilla edistetään kestävään ja hiilineutraalin kehityksen tavoitteita. Tehtävä liittyy myös maakunnan liiton maankäytön tehtävän hoitamiseen."

Ehdotus tekstiksi 15/6

" huolehtii luonnonvarojen kestävästä käyttöä, ilmastonmuutoksen torjuntaa ja siihen sopeutumista sekä laadukkaan elinympäristön tilaa koskevan suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa;" , jotta se paremmin vastaisi em. perusteluissa todetun lain tavoitteita ja tarkoitusta.

Lain tarkoituksena ei tule olla (eikä perusteluiden mukaan olekaan?) antaa koordinoituvastuuta maakunnan liitoille laajasti ympäristöasioissa. Esitetty muutos siirtäisi ympäristöasioiden koordinoitua enemmän poliittisen päätöksenteon piiriin. Huoli on aiheellinen senkin vuoksi, että liitot ovat vuosien mittaan toistuvasti todenneet, että heillä ei ole riittävästi asiantuntijaresursseja ympäristötehtäviin. Ovatko liitot siis saamassa uudistuksen myötä myös lisää voimavaroja, ellei, niin huoli ympäristöasioiden asemasta on sitäkin suurempi. Ilmastoasioiden osalta muutosesitys on akuutti, sillä samaan aikaan on meneillään ilmastolain uudistus, eikä ole tietoa, minkälainen rooli siinä tullaan osoittamaan elyille.

Samassa kohdassa säädettäisiin liiton tehtävästä koordinoita luonnonvarojen kestävästä käyttöä. Tämän tehtävän konkreettinen tarkoitus jää hieman epäselväksi Luonnonvarat on käsitteenä laaja. [15.5 14.10]

Ehdotus tekstisi 15/3

'osallistamalla keskeisten aluekehittämiseen osallistuvien valtion aluehallintoviranomaisten strategiseen suunnitteluun ja elyjen tulossopimuksia koskeviin neuvotteluihin alueen kehittämistavoitteiden huomioon ottamiseksi'

15/5

Ehdotus tekstiksi

Maakunnan liitto edistää saavutettavuutta ja vastaa maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelman suunnitteluprosessin käynnistämisestä, siihen liittyvän yhteistyön johtamisesta ja kyseisen suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa muualla kuin Helsingin seudulla. Maakunnan liikennejärjestelmäsuunnitelma yhteen sovitetaan valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman kanssa. '

15/6

Ehdotus tekstiksi

Maakunnan liitto vastaa luonnonvarojen kestävästä käyttöä ja ilmastonmuutoksen torjuntaa sekä laadukkaan elinympäristön tilaa koskevien ohjelmien sisällyttämisestä maakunnan muuhun suunnitteluun

Kun esim. Ilmastostrategioita tai kestävä kehityksen strategioita ja ohjelmia tehdään niin kunnissa, eri viranomaisten toimesta tai vaikkapa teollisuudessa ja kaupan alalla, niin ei liene realistista odottaa/velvoittaa yhtä toimijaa koordinoimaan kaikkea suunnittelun yhteistyötä.

Lakiluonnoksessa ko. kohta on kirjoitettu6) koordinoi luonnonvarojen kestäväää käyttöä ja ilmastomuutoksen torjuntaa sekä laadukkaan elinympäristön tilaa koskevan suunnittelun yhteistyötä ja vastaa suunnittelun yhteensovittamisesta maakunnan muun suunnittelun kanssa;

15 § osaamisen kehittäminen tulee nähdä laajasti (eikä vain ELYjen ja liittojen välisen rahoitusvastuun määrittelynä). Lakiperusteluissa on viitattu, että maakunnan liittojen rooli on mm. älykkään erikoistumisen strategian ja yhteistyön kehittäjänä sekä ennakoinnissa, lienee ok? Osaamisen kehittämisessä yhteistyötä tarvitaan entistä enemmän. Maakunnan liittoja veloitetaan olemaan yhteistyössä korkeakoulujen ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa -> tämä on epämääräinen kirjaus, koska koulutuksen järjestäjiä on (ml. yksityiset) todella paljon -> tämä yhteistyön tavoitteiden ja toteutuksen kirkastaminen nimenomaan aluekehityksen näkökulmasta kaipa selkiinnyttämistä.

- **Onko maakunnan yhteistyöryhmän (MYR) rooli, tehtävät ja päätöksenteko selkeästi määritelty? (17, 18 ja 19 §)**

17 § Maakunnan yhteistyöryhmä: "Yhteistyöryhmässä tulee olla kattavasti edustettuina maakunnan alueen kehittämisen kannalta keskeiset tahot yleisasetuksen 6 artiklan mukaisesti. Näitä ovat alueen kuntien ja maakunnan liiton edustajat, ohjelmaa rahoittavat valtion viranomaiset sekä aluekehittämisen kannalta keskeiset järjestöt." Tulisi turvata myös kuten kuluvallekin ohjelmakaudella ympäristöjärjestöjen riittävä edustus huomioiden rr-ohjelman vähähiilisyystavoitteet ja hallitusohjelman luonnon monimuotoisuustavoitteet.

Rahoittavissa viranomaisissa pitää olla maininta myös alueen ELYistä eikä pelkästään RR- elyn edustus.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

19.3 §: Maakunnan yhteistyöryhmä antaa välittävälle toimielimelle lausunnon alueellisesta hankkeesta, joka on alueen kehittämisen kannalta tai kokonaiskustannusarvioltaan merkittävä ja jolle haetaan tukea Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan ohjelmasta. 19.4 §: Rahoittava viranomainen ei voi myöntää maakunnan kehittämisen kannalta merkittävälle tai kokonaiskustannusarvioltaan suurelle alueelliseen suunnitelmaan perustuvalle hankkeelle (ohjelman nimi) ohjelman tukea, jos yhteistyöryhmä ei ole puoltanut hanketta." Momenteissa käytetty hieman erilaista ilmaisua. Olisi tärkeätä myös säätää, mikä taho määrittelee merkittävyyden (MYR, välittävä toimielin). Nykyisellä ohjelmakaudella asiasta lienee säädetyt MYR:ien työjärjestyksissä. Viedäänkö myös välittävän toimielimen kielteiset esitykset MYR:iin?

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan erityisohjelmista (osaamiskeskusohjelma (OSKE, vuosina 1994–2013), aluekeskusohjelma (AKO, v. 2001–2009) ja viimeisimpänä koheesio- ja kilpailukykyohjelma (KOKO, v. 2010–2013). Näkemyksiä ehdotuksesta tai ohjelmien tarpeesta jatkossa? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 30 §)**

- **Onko maakuntaohjelman asemasta säädetty riittävästi? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 34 §)**

OK.

- **Näkemyksiä ehdotuksesta luopua maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmasta? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 33 §)**

Ehdotukset OK. Voidaan luopua.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 3

25.4 §: "Ohjelman valtakunnallisen teeman käsittelyä varten ja toteuttamisen tukemiseksi voi asianomainen ministeriö asettaa johtoryhmän." Valtakunnallisten teemojen käsittelyn osalta tulee ottaa alueiden (maakunnan liitot, ELYt) intressit riittävästi huomioon ja varmistaa alueiden edustus myös johtoryhmässä sekä tiedonkulku.

- **Ovatko eri viranomaistahot ja yhteistyöohjelmien hallinnointi määritelty selkeästi?**

OK:

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

Ei huomioita

- **Lakiluonnoksessa ehdotetaan, että luovutaan äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä. Näkemyksiä luopua äkillisten rakennemuutosalueiden nimeämisestä? (vrt. nykyisen 7/2014 lain 47 §:n 2 mom.)**

- Luku 5 : äkillisen rakennemuutoksen osalta aiemmin oli myös erityisiä toimialoja kuten meriteollisuus -> voisiko ehdottaa, että lakiin jätettäisiin mahdollisuus nimetä joitakin toimialoja edelleen?" tai toisaalta on myös hyvä, että äkillisen rakennemuutoksen termistä ja siihen liittyvästä hyörinästä luovutaan, kun kaikki alueet ovat viime vuosina olleet ko. alueita.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

Ei muita huomioita

III Lakiluonnos alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan hankkeiden rahoittamisesta (Rahoituslaki)

- **Ovatko lain tarkoitus ja soveltamisalat selkeät? (1 ja 2 §)**

OK

- **Onko viranomaisten toimivalta määritelty selkeästi?**

OK

- **Onko toimivallasta välittävänä toimielimenä säädetty riittävästi?**

OK

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 1

Ei muita huomioita

- **Onko tukimenettelystä säädetty selkeästi ja riittävällä tasolla?**

30 ja 31 §:t Tukien takaisinperintä: Selkeyden vuoksi tulisi harkita, voitaisiinko valtionavustuslain takaisinperintäsäännöksiä soveltaa sellaisenaan. Säännökset sisältävät viittauksia valtionavustuslain em. säännöksiin.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 2

Ei muita huomioita

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 3

Säädöksen selkeyden vuoksi tulisi harkita sitä, että ainakin osa tässä luvussa esitetyistä säännöksistä siirrettäisiin ao. pykälän yhteyteen omana momenttinaan. Esim. yhteishankkeet, päätöksen sisältö, takaisinperintä.

- **Onko erillinen luku kansallisen vastinrahoituksen erityissäännöksistä tarpeellinen?**

On.

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 4

Ei muita huomioita

- **Onko eri viranomaisten tarkastusoikeudet määritelty selkeästi?**

OK

Muita huomioita ja kommentteja lukuun 5

Ei muita huomioita

Kommentteja ja näkemyksiä lukuun 6

OK.

IV Mitä muuta haluatte sanoa alueiden kehittämistä ja EU:n alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanoa ja hankkeiden rahoittamista koskevan lainsäädännön uudistamisesta?

Kommentit ja näkemykset

Oikeansuuntainen.

Lausti Pekka

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus